DOI: 10.14746/sh.2017.28.3.001

Sensus Historiae
ISSN 2082–0860
Vol. XXVIII (2017/3)
s. 11-12

Romuald Piekarski
Uniwersytet Gdański
Krzysztof Ulanowski
Uniwersytet Gdański

Wstęp

Doświadczenie sacrum — to pojęcie, które może i powinno być pomocne w analizie tożsamości zbiorowych tak rozległych jak trwające całe wieki cywilizacje. Zawiera się w nim myśl podobna do tej, która przyświecać mogła św. Augustynowi, gdy modyfikował znaczenie Cycerońskiej *Civitas*. Każda wspólnota tego rodzaju ma bowiem swój profil duchowo-aksjologiczny, który kształtuje się i dookreśla właśnie w przeżyciach dotyczących tego, co najwyższe i „święte". W porządku indywidualnym kategorią korelatywną mogłyby być „sytuacje graniczne" Karla Jaspersa lub „doświadczenie jakości metafizycznych" Romana Ingardena. Termin „doświadczenie" w tym złożeniu podpowiada, iż *sacrum* to kategoria dynamiczna i podlegająca ciągłemu ożywianiu lub redefiniowaniu, raz ustanowiona nie trwa siłą bezwładności, ale jest odnawiana i odnawia się w zbiorowej samowiedzy ludzi, w ich ontologicznej wyobraźni.

W części pierwszej publikacji znalazły się teksty o znacznej ogólności, w których zawarte są próby konceptualnego określenia głównych pojęć *sacrum* i *doświadczenie sacrum*. Ich autorzy poruszają się na pograniczu kilku obszarów i zarazem subdyscyplin — od teologii, przez filozofię religii po religioznawstwo i socjologię religii. Mamy tu do czynienia nie tylko z erudycyjnymi rekonstrukcjami, ale i z teoretycznymi analizami porządkującymi, z odnoszeniem się do ważnych zagadnień praktycznych w wymiarze kulturowo-cywilizacyjnym, takich jak sekularyzacja, desekularyzacja i dynamika przemian cywilizacyjnych. Ponadto eseje R. Piekarskiego oraz G. Lewickiego podejmują próbę interpretacji dorobku wielkich teoretyków cywilizacji XX w., zarazem przywracając należytą rangę poznawczą samej kategorii cywilizacji. W zebranych w części pierwszej artykułach autorzy nie unikają odniesień do spornych zagadnień politycznych w wymiarze międzynarodowym i międzykulturowym.

Artykuły umieszczone w części drugiej reprezentują wiele uzupełniających się dyscyplin i subdyscyplin, przenosząc dyskusję na bardziej szczegółową problematykę oraz węziej zakreślone tematy. Ta duża rozpiętość tematyczna jest nieprzypadkowa, gdyż jedną z głównych idei autorów tomu było pokazanie uniwersalności przesłania *doświadczenia sacrum* w różnych obszarach życia i udokumentowanie tego w odmiennych dyscyplinach naukowych. W niniejszym tomie autorzy poruszają kwestię z zakresu historii literatury (H. Chojnacki, Z. Kaźmierczak) i mistyki (A. Bednarek-Bohdziewicz), przez historiozofię (M. Graban), biblistykę, teologię i hermeneutykę świętych tekstów (S. Ewertowski, T. Kąkol), religioznawstwo, socjologię religii (Łyszczarz, Dymarski), filozofię religii (M. Urbańska-Bożek) filozofię sztuki oraz interpretację filmów o tematyce sakralnej (Mikiciuk), aż po porównawczą analizę tzw. popreligii (J. Majewski, P. Cybulska) i antropologiczne dociekania na temat starożytnej sztuki wróżbiarstwa i komunikacji z bogami (K. Ulanowski).

Autorzy tomu wykazują się dużą otwartością wobec zaprezentowanych zagadnień i zjawisk, zdając sobie sprawę, że *sacrum* można doświadczać na różne sposoby, stąd i opisy tego doświadczenia bywają nadzwyczaj odmienne. Sama definicja tego, co „święte" w świecie, który zdaje się od świętości odwracać, nastręcza badaczom religii coraz to nowych problemów. Jeśli zatem dodatkowo mówimy o doświadczaniu tego, co w obecnym świecie podlega redefiniowaniu, to jasne jest, że mamy tu do czynienia z istną polifonią znaczeń i wydźwięków. Jako autorzy tego tomu pozostajemy wierni przesłaniu, że zamiast tę wielość usilnie sprowadzać do zharmonizowanej jedności, wolimy jej się uważnie przyglądać i odnajdować w tym doświadczaniu wspólne ścieżki dalszych poszukiwań.